

ВЕРХОВНА РАДА УКРАЇНИ

КОМІТЕТ З ПИТАНЬ ПРАВОВОЇ ПОЛІТИКИ

В И С Н О В О К

**щодо проекту Закону про внесення змін до деяких законодавчих актів
України (щодо забезпечення права деяких категорій осіб
на судовий захист)
реєстр. № 3155 від 30 серпня 2013 року**

Протокол № 20 від 15.01.2014 р.

Комітет Верховної Ради України з питань правової політики розглянув проект Закону про внесення змін до деяких законодавчих актів України (щодо забезпечення права деяких категорій осіб на судовий захист), (реєстр. № 3155 від 30 серпня 2013 року) (далі – Законопроект), поданий народним депутатом України Слюз Т.Я.

Згідно із пояснювальною запискою Законопроект спрямований на: приведення у відповідність з Конституцією України положень Цивільного та Цивільного процесуального кодексів України у частині забезпечення прав та законних інтересів фізичних осіб, щодо яких розглядаються судові справи про визнання їх недієздатними та фізичних осіб, визнаних недієздатними, щодо поновлення їх цивільної дієздатності; надання можливості особам, над якими встановлено опіку, звертатися до суду із заявою про звільнення опікуна від його повноважень; зняття перешкод для звернення недієздатної особи до суду з клопотанням про припинення застосування до неї примусових заходів медичного характеру.

Законопроектом пропонується внести зміни до Цивільного кодексу України та Цивільного процесуального кодексу України, передбачивши право особи, визнаної недієздатною, самостійно звернутися до суду із заявою про скасування рішення про визнання її недієздатною та поновлення цивільної дієздатності.

Розглядаючи законопроект, Комітет з питань правової політики виходить з такого.

Відповідно до статті 21 Конституції України усі люди є вільні і рівні у своїй гідності та правах. Права і свободи людини є невідчужуваними та непорушними.

Права і свободи людини і громадянина захищаються судом (частина перша статті 55 Конституції України).

Конституційний Суд України у Рішенні від 25 грудня 1997 року № 9-зп у справі за зверненнями жителів міста Жовті Води виклав правову позицію, згідно з якою кожному гарантується захист прав і свобод у судовому порядку; суд не може відмовити у правосудді, якщо особа вважає, що її права і свободи порушені або порушуються, створено або створюються перешкоди для їх реалізації або мають місце інші ущемлення прав та свобод; відмова суду у прийнятті позовних та інших заяв, скарг, оформлених відповідно до чинного законодавства, є порушенням права на судовий захист, яке згідно зі статтею 64 Конституції України не може бути обмежене (пункти 1, 2 резолютивної частини).

Водночас, стаття 42 Цивільного кодексу України надає суду право поновити цивільну дієздатність фізичної особи, яка була визнана недієздатною, лише за заявою опікуна або органу опіки та піклування. При цьому, у разі подання заяви недієздатною особою, суд повертає таку заяву на підставі пункту 2 частини третьої статті 121 Цивільного процесуального кодексу України.

Слід зазначити, що Конвенція про захист прав людини і основоположних свобод не містить обмежень відносно дієздатності особи, яка звертається до Європейського суду з прав людини, тому звертатися до нього в порядку статті 34 Конвенції можуть і недієздатні особи.

Так, Європейський суд з прав людини у рішенні «Наталія Михайленко проти України» (справа № 49069/11) від 30 травня 2013 року визнав порушенням статті 6 Конвенції про захист прав людини і основоположних свобод відсутність доступу в Україні до процедури поновлення дієздатності недієздатної особи. Суд зазначив, що право звертатися з позовом про перегляд справи про дієздатність є одним із найважливіших прав людини і стосується процедур, важливих при реалізації всіх прав і свобод.

Отже, на думку членів Комітету, положення Законопроекту, якими передбачається надати право особі, визнаній недієздатною, самостійно звернутися до суду із заявою про скасування рішення про визнання її недієздатною та поновлення цивільної дієздатності заслуговують на увагу і можуть бути підтримані, оскільки спрямовані на утвердження конституційного права на судовий захист.

Разом з тим, зміст Законопроекту викликає суттєві зауваження.

Чинна редакція частини четвертої статті 241 Цивільного процесуального кодексу України передбачає, що скасування рішення суду про визнання фізичної особи недієздатною та поновлення цивільної дієздатності фізичної особи, яка була визнана недієздатною, в разі її видужання або значного поліпшення її психічного стану здійснюється за рішенням суду на підставі відповідного висновку судово-психіатричної експертизи за заявою опікуна, органу опіки та піклування.

Отже, обов'язковою умовою для розгляду в судовому порядку питання про поновлення цивільної дієздатності фізичної особи, яка була визнана недієздатною, є її видужання або значне поліпшення її психічного стану, що має бути підтверджено відповідним висновком судово-психіатричної експертизи.

Прийняття Законопроекту в запропонованій редакції фактично призведе до можливості звернення до суду особи, яка не здатна усвідомлювати значення своїх дій та (або) керувати ними.

Щодо нової частини п'ятої статті 41 Цивільного кодексу України, якою, зокрема, пропонується врегулювати питання про поновлення або продовження пропущених процесуальних строків у справі про визнання цієї особи недієздатною; про припинення застосування до неї примусових заходів медичного характеру, Комітет зауважує, що ці питання є предметом регулювання процесуального законодавства та не можуть бути врегульовані матеріальним законом.

Зокрема, питання щодо примусових заходів медичного характеру регулюються нормами глави 39 «Кримінальне провадження щодо застосування примусових заходів медичного характеру» розділу VI Кримінального процесуального кодексу України, змін до якого не пропонується.

Крім того, у разі внесення запропонованих змін до Цивільного процесуального кодексу України виникає правова колізія, адже суб'єкт законодавчої ініціативи не пропонує змін до пункту 2 частини третьої статті 121 цього Кодексу, за яким суд повертає заяву подану недієздатною особою.

Комітет Верховної Ради України з питань боротьби з організованою злочинністю і корупцією не виявив у Законопроекті корупційних факторів. На думку Комітету Законопроект відповідає вимогам антикорупційного законодавства.

Комітет Верховної Ради України з питань бюджету вважає, що Законопроект не має впливу на показники бюджету.

Головне науково-експертне управління Апарату Верховної Ради України вважає, що за результатами розгляду в першому читанні Законопроект доцільно відхилити.

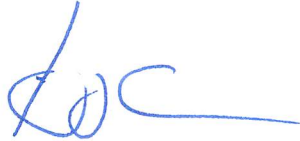
Крім цього, Законопроект було надіслано Комітетом для опрацювання до Міністерства соціальної політики України та Міністерства юстиції України, які висловили суттєві зауваження до Законопроекту.

На підставі викладеного вище, Комітет вирішив:

1. Рекомендувати Верховній Раді України проект Закону про внесення змін до деяких законодавчих актів України (щодо забезпечення права деяких категорій осіб на судовий захист), (реєстр. № 3155 від 30 серпня 2013 року), поданий народним депутатом України Слюз Т.Я., повернути суб'єкту права законодавчої ініціативи на доопрацювання.

2. Доповідачем від Комітету з цього питання під час розгляду на пленарному засіданні Верховної Ради України визначити Голову підкомітету з питань конституційного судочинства Заца О.В.

Голова Комітету

В.В. Писаренко